

stručnjak Anton Ocvirk. Nakon niza godina sakupljanja građe za alfabetar *Leksikona* književnoteorijskih pojmova i nakon mnogih rasprava zaključeno je da se *Leksikon* prezentira u problemskim vezama, u pojedinim studijama, svezak po svezak, pri čemu je svaki svezak povjeren drugom stručnjaku odgovornom za njegov sadržaj. Predmetno kazalo, pored imenskoga, na kraju svake pojedine knjige upućuje čitaoca kako će u pojedinom svesku naći potrebne informacije. (O devetnaest izašlih svezaka pisao je detaljno Zdenko Škreb u *Umjetnosti riječi*, 1983, br. 3, str. 189-193)

Jasan jezik kojim su pojmovi prezentirani u pojedinim svescima, ali ni banalan ni trivijalan, odlična stručnost i informiranost autora pojedinih svezaka, te u povijesnom slijedu dosljedno izveden sud o pojmovima koji su često bili i u opozicijama i u prožimanju - sve su to vrline knjigâ objavljenih u *Literarnom leksikonu*. Ponekad se nećemo složiti sa svakim pojedinim sudom, ali to nikako ne umanjuje značaj i upotrebljivost ovog *Leksikona*. Ako prezentacija pojmova u obliku pojedinačnih studija na prvi pogled komplicira snalaženje u *Leksikonu*, ona ima i tu prednost da dopušta autorima prikazivanje pojmova i bez leksikografske sažetosti, ali se oslanjajući na teze koje su bile obrazložene u prvom svesku. Tako se pristup otvoren u svim smjerovima na kraju zaokružuje u cjelinu koja upotpunjuje naše razumijevanje umjetnosti riječi.

Ishodište i težište *Leksikona* je u svojoj osnovi posvećeno slovenskoj umjetnosti riječi, ali u krugu evropskih i jugoslavenskih događanja, utjecaja i veza.

Marko Terseglav autor je 32. knjige *Leksikona* posvećene *usmenom pjesništvu*. U ovom sažetom prikazu možemo samo uputiti na idejnu kompoziciju te za nas značajne knjige.

U *prvom* se dijelu govori o povijesnom, sociološkom, psihološkom i ideološkom procesu i razumijevanju termina *ljusko pesništvo*. Autor govori i o drugim terminima: usmeno, tradicijsko, primitivno, masovno, popularno pjesništvo. Analizirajući mnoge folklorističke studije, zaključuje da je termin *usmena poezija* najprikladniji, ali se on ipak odlučuje za termin *narodna poezija* jer je najuvriježeniji u evropskoj i slovenskoj tradiciji.

U *drugom* se dijelu govori o općenitim značajkama usmene poezije, o problemima odnosa folkloru i folklorizmu, te usmene i pisane književnosti. Usmenost, varijantnost i sinkretičnost karakteristike su usmenoga pjesništva.

U *trećem* dijelu autor dijeli usmeno pjesništvo na epsku poeziju, epsko-lirsku poeziju i lirsku poeziju, te analizom odvaja veliku nacionalnu i narodnu (junačku) srpsko-hrvatsku epiku, narodne pripovjedne pjesme i balade i romance, te lirske pjesme: ljubavne, obredne, vjerske i šaljive.

Četvrti i posljednji dio posvećen je sakupljanju usmene poezije i pitanjima teorije i metodologije proučavanja folkloru. Istraživanje folkloru u dvadesetom stoljeću nastoji biti interdisciplinarno i tako omogućiti što potpuniji opis usmene pjesme kao folklorne činjenice koja je inspiracija i umjetničkoj poeziji, a relevantna je za proučavanje povijesnih, nacionalnih i kulturnih procesa. Slovenski znanstvenici interdisciplinarno su usmjerili svoja istraživanja - vidljivo je to unutar folkloristike, ali i u odnosu prema znanosti o književnosti općenito. To upravo pokazuje i potvrđuje ovaj koristan i upotrebljiv *Leksikon o usmenom pjesništvu*, koji će, vjerujemo, biti od opće značajnosti za jugoslavensku folkloristiku.

Poželimmo mu da ga mnogi koriste. Ne moramo ga prevoditi, upotpunimo samo malo više naše znanje slovenskog jezika!

TANJA PERIĆ-POLONIJO

Miodrag Maticki, *Narodne pesme u Vili*, Matica srpska, Novi Sad; Institut za književnost i umetnost, Beograd 1985, 306 str.

Knjiga dr Miodraga Matickog *Narodne pesme u Vili* publikovana je u okviru edicije "Biblioteka usmene književnosti", kojoj je cilj izdavanje neobjavljenih i nepristupačnih dela usmene književnosti. Što je izbor pao na *Vilu* (1865-1868), časopis koji je pokrenuo i uređivao Stojan Novaković, nije slučajno. I po vremenu svoga izlaženja i po koncepciji *Vila*

pripada časopisima "omladinskog doba", odnosno idejama Ujedinjene omladine srpske, kojoj je upoznavanje tradicije sopstvenog naroda bio programatski stav. Zahvaljujući u prvom redu naporima Stojana Novakovića (1824-1915), zaslužnog istoričara i filologa, zbirka usmenoknjiževnih tvorevina koja je objavljena u ovom časopisu predstavlja jedan od najznačajnijih poduhvata ove vrste nakon Vuka. "Sa *Vilom* je završen period pasivnog praćenja Vukovog dela, čak i u načinu prikupljanja i prezentiranja etnografske građe, i započet je proces planskog popunjavanja praznina koje Vuk nije stigao da ispuni ili ih nije ni bio svestan, bilo da je reč o krajevima u kojima do tada nije sakupljana usmena građa, bilo da su u pitanju specifične forme na koje su Vuk i njegovi savremenici samo ukazali ili ih sasvim izgubili iz vida" - kaže se u predgovoru dr Miodraga Matickog.

Zbirku zagonetki, koja je takođe prvo objavljena na stranicama *Vile*, Stojan Novaković objavio je kao posebnu knjigu. Ima dokaza, posrednih i neposrednih, da je to isto nameravao da učini i sa zbirkom pesama.

Sada je ta zbirka od 224 pesme objavljena u celosti, na način koji zadovoljava vrlo visoke naučne standarde. Pesme su podeljene u tri grupe (lirske narodne pesme, pesme na međi /romance i balade/ i epske narodne pesme), a u posebnom dodatku publikovani su oblici koji se nisu mogli razvrstati na uobičajen način (pripevi, igra, brojenice i dr.).

Knjiga je snabdevena instruktivnim i znalački pisanim predgovorom dr Miodraga Matickog *Usmena književnost u Vili Stojana Novakovića*. U ovoj studiji razmatra se celokupan odnos časopisa prema folkloru (objavljivanje prikaza novoizašlih zbirki, komentari prevoda), a pesme se komentarišu posebno. To, uz uobičajenu naučnu aparaturu (napomene uz pesme, registri sakupljača, početnih stihova, imena ljudi i naroda u pesmama, geografskih imena u pesmama, rečnik manje poznatih reči), čini knjigu uzornom u svakom pogledu.

MARIJA KLEUT

Ljubomir Zuković, O našem usmenom pjesništvu, Studije i ogledi, Svjetlost, Sarajevo 1985, 399 str.

U ovoj knjizi nalazi se deset već ranije publikovanih radova, relativno širokog tematskog raspona. Sa izuzetkom prvog i najobimnijeg (*Prilog tumačenju snova u našim narodnim umotvorinama*), ti se radovi tiču dveju oblasti usmene književnosti: epskog i lirskog pesništva. U prvoj skupini preovlađuju radovi o odnosu poezije i istorije (*Istorijski kralj Marko i epski kraljević Marko, Istorijski okvir usmene tradicije o Crnojevićima, Istorijski Podgoričan i epski Podgorica Ivo*) te interpretacije pojedinih pesama ili njihovih skupina (*Od Novakovog budaka do ustaničke kuke i motike, Narodna pjesma "Tri serdara", Neshvaćena Hasanaginica*). U drugoj su skupini radovi koji se tiču pojedinih vrsta usmene lirike (*Tužbalice, Svadbena lirika, Partizanska narodna pjesma*).

Ovom knjigom Ljubomir Zuković predstavlja se kao autor određenih koncepcija i određenih karakteristika. Nekolike od njih vrlo su uočljive: sklonost ka "velikim temama" (o tome govore već i navedeni naslovi), od kojih o mnogima postoji nemala literatura, te prevashodna okrenutost ka zapisima Vuka Stef. Karadžića (kad god je to tema omogućavala), koja izvire iz uverenja da "između epskih pjesama što su ostale izvan Vukovog sakupljačkog poduhvata mogle bi se, tako reći, na prste izbrojiti one koje bi svojim prisustvom mogle uvećati ljepotu i vrijednost čak i njegovom zborniku junačke poezije".

Radovi u ovoj knjizi napisani su u prvom redu za one koji narodnu poeziju vole ili koji se njome počinju baviti. Otuda, valjda, neobavezna i neobavezujuća upotreba termina, poneseni i zaneseni ton, te mestimičan nemar prema citiranju literature, kako radova prethodnika, tako i publikacija iz kojih su preuzeti stihovi.

MARIJA KLEUT